

Г.О. Черніченко, Х.С. Мітюшкіна

## ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ЕКОЛОГІЗАЦІЇ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

*У статті розглянуто розвиток міжнародних відносин в сфері екологізації та охорони навколишнього середовища. Доведено необхідність вдосконалення економічного механізму управління природокористуванням в Україні на основі використання переваг міжрегіонального співробітництва та відповідного досвіду екологізації прогресивних країн світу.*

*Виявлено, що основними напрямками розвитку міжнародного співробітництва, які формують систему міжнародної екологічної безпеки є такі: охорона здоров'я і підвищення добробуту населення; охорона ґрунтів і вод, боротьба з опустелюванням; освіта, професійна підготовка і інформаційне забезпечення охорони природи; захист Світового океану; охорона рослинності, диких тварин і генетичних ресурсів; проблеми енергетичних ресурсів та енергозбереження.*

*Доведено необхідність активізації процесів екологізації українського виробництва з огляду на надмірне забруднення навколишнього середовища, що призводить до неможливості проживання в окремих регіонах, збільшенню частки хворих та показників смертності в країні. Міжрегіональне співробітництво в цьому питанні надасть можливість: по-перше вдосконалити нормативно-правову базу; по-друге розробити ефективну систему платежів за забруднення навколишнього середовища, яка б стимулювала природокористувачів до природоохоронної діяльності.*

*Розвинуто теоретичне підґрунтя та надано визначення поняття екологізація виробництва, під якою пропонується розуміти врегульовану діяльність з впровадження у суспільне виробництво, з урахуванням об'єктивно існуючих законів природи, економічних, технічних, управлінських, організаційно-господарських та інших заходів, спрямованих на забезпечення раціонального використання природних ресурсів й охорони навколишнього середовища в інтересах держави і суспільства. При цьому в соціально-економічному плані екологізація повинна спиратися на перехід до природозберігаючих методів господарювання, а в технічному – на екологізацію технологій виробництва і природокористування для запобігання негативного впливу виробничих процесів на природне середовище.*

**Ключові слова:** *екологізація, міжрегіональне та міжнародне співробітництво, глобальні екологічні проблеми, антропогенне навантаження, екологічна безпека, забруднення навколишнього середовища.*

### **Актуальність проблеми.**

В сучасних міжнародних економічних відносинах чинник екологізації стає дедалі більш актуальнішим й пріоритетним. Це пояснюється погіршенням стану навколишнього природного середовища, інтенсивним забрудненням всіх компонентів екосистеми. Така тенденція призвела до погіршення якості життя та здоров'я населення. Саме тому реалізація стратегії сталого розвитку неможлива без екологізації економіки, тобто без перетворення економіки, спрямування її на зменшення деструктивного впливу процесів виробництва та споживання товарів і послуг.

Ціла низка екологічних проблем знаходиться у фокусі уваги окремих країн, особливо тих що розташовані поруч. Відтак, активізація процесів екологізації відбувається під впливом сусідніх країн й за допомогою використання їх досвіду.

Відповідно до глобальних екологічних проблем, науковці (понад 1500 з 68 держав) виступали з Декларацією-попередженням людству, в якій наголошується, що залишилось не більше одного або декількох десятиліть до того, коли можливість запобігти загрозам, з якими зараз стикається людство, буде упущено і перспективи для виживання людства різко зменшаться.

**Аналіз останніх наукових досліджень.** Питанням екологізації, зокрема галузевої та територіальної присвячено роботи багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених, серед яких В.І. Андрейцев, Н.О. Багай, Л.Г. Мельник, В.О. Паламарчук, І.А. Дубович, А.Г. Цибуляк, Н.Г. Гахович, М.В. Шульга та ін., проте деякі аспекти потребують подальших розробок.

**Метою статті** є дослідження розвитку процесів екологізації міжнародних відносин; обґрунтування необхідності активізації процесів екологізації українського виробництва з огляду на надмірне антропогенне навантаження в країні.

**Викладення основного матеріалу дослідження.**

Вперше проблемам екологізації міжнародних відносин була присвячена конференція ООН в Стокгольмі у 1972 р., в рамках якої отримав схвалення «План дій у сфері навколишнього середовища». З метою забезпечення єдиної координації міжнародної екологічної політики був створений спеціалізований орган - Програма ООН з навколишнього середовища. Даному органу ООН була відведена роль міжнародного центру, що відповідає за вирішення глобальних екологічних проблем, практичних природоохоронних завдань і визначення пріоритетів у фінансуванні конкретних екологічних програм.

Стокгольмською конференцією були проголошені базові принципи природоохоронної діяльності світового співтовариства, які не втратили своєї актуальності і в сучасних умовах: рівноправність діяльності, кооперація і координація, невтручання в справи інших держав, запобігання нанесенню збитків природі. Основними напрямками розвитку міжнародного співробітництва, які формують систему міжнародної екологічної безпеки з цього часу, стали наступні:

- охорона здоров'я і підвищення добробуту населення;
- охорона ґрунтів і вод, боротьба з опустелюванням;
- освіта, професійна підготовка і інформаційне забезпечення охорони природи;
- захист Світового океану;
- охорона рослинності, диких тварин і генетичних ресурсів;
- проблеми енергетичних ресурсів та енергозбереження.

Різні держави мають різні власні інтереси, тому міжнародне співробітництво можливе при наявності спільної мети, але при обліку національних інтересів.

До кінця ХХ століття формується нова тенденція світового розвитку, основним критерієм якого стає збалансованість соціально-економічного, технологічного, фінансового, політичного розвитку та темпів використання природних ресурсів, з огляду на при цьому потреби як сучасного, так і майбутнього поколінь [1]. У відповідність з цією концепцією формуються і напрямки подальшого розвитку, які були прийняті на конференції ООН в Ріо-де-Жанейро в 1992 році. Міжрегіональна та міжнародна співпраця в сфері екологізації може ґрунтуватися на якісно новій парадигмі сталого розвитку людства, яка базується на ресурсозберігаючих технологіях.

Основним програмним документом, прийнятим на конференції в Ріо-де-Жанейро, став «Порядок денний - ХХІ», відповідно до якого базові принципи міжнародної природоохоронної діяльності, проголошені Стокгольмською конференцією, було доповнено наступними [2]:

- моніторинг, науковий аналіз і оцінка навколишнього середовища;
- облік транскордонного характеру екологічних забруднень;

- інтернаціоналізація природоохоронних ресурсів;
- співпраця у вигляді глобального партнерства, створення міжнародної еколого-економічної системи, спрямованої на забезпечення економічного зростання і сталого розвитку в усіх країнах;
- прийняття ефективного екологічного законодавства;
- участь широких верств населення в природоохоронній діяльності; досягнення екологічної стабільності як умови стабільного розвитку світового господарства в цілому

Для практичної реалізації заходів, спрямованих на вирішення екологічних проблем, за оцінками конференції в Ріо-де-Жанейро потрібно щорічно не менше 600 млрд. дол. США.

У вересні 2000 року керівники 189 країн сформулювали своє бачення світу, прийнявши Декларацію тисячоліття ООН, в якій визначено основи розвитку партнерства між розвиненими і країнами, що розвиваються. У Декларації визначено вісім ключових цілей в області розвитку, які в свою чергу, включали 18 намічених для досягнення завдань і 48 показників, що є орієнтирами розвитку.

Антропогенний вплив людини на природу порушив сформований баланс екологічних процесів. Негативні екологічні наслідки господарської діяльності у всьому світі призвели до деградації біосфери, порушення природної рівноваги та інших негативних наслідків. Ще в 80-роки ХХ ст. вченими були змодельовані можливі кліматичні зміни, викликані підвищенням середньорічної температури на планеті, в результаті чого зросла кількість природних катастроф (тайфунів, посух, повеней тощо.) [3, с.10]. Кількість подібних стихійних лих, що різко зросла в останні роки, є яскравим підтвердженням негативного впливу наслідків людської діяльності на власне середовище проживання. З метою зменшення швидкості глобального потепління, країни світу прагнуть обмежити викид парникових газів.

Моніторинг, проведений ООН, дозволяє зробити певні висновки про ефективність прийнятих рішень, які спрямовані на досягнення збалансованого розвитку світової спільноти. Так, аналізуючи характер виконання ключових цілей розвитку тисячоліття, експерти ООН відзначають збереження триваючої проблеми зростання викидів парникових газів. Ще в 1990 році Генеральна Асамблея ООН затвердила резолюцію, відповідно до якої був створений Міжурядовий переговорний комітет. Робота Комітету дозволила вже в травні 1992 року прийняти Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату, основною метою якої проголошена стабілізація концентрації парникових газів в атмосфері на рівні, який не робить шкідливого впливу на клімат. У 1997 році в Кіото під час переговорів країн учасниць Конвенції був прийнятий Протокол, в якому обумовлені зобов'язання країн зі зниження викидів парникових газів і встановлені конкретні обсяги цих викидів.

На конференції в Копенгагені в грудні 2009 року продовжені переговори щодо скорочення і обмеження викидів парникових газів до 2020 року від 55 країн світу, які відповідають за 78% світових викидів, в тому числі Росія готова скоротити викиди на 15-25% від рівня 1990 року, Японія - на 25%, Євросоюз - на 20%, США заявили про готовність скорочення викидів на 17% від рівня 2005 року. При цьому всі розвинені країни світу заявляють необхідності появи всеосяжної угоди за обов'язкової участі країн, що розвиваються. За результатами конференції в Копенгагені, не вдалося прийняти новий документ, альтернативний Кіотському протоколу, проте узгодження провідними країнами світу (в тому числі провідних і серед країн, що розвиваються - Китаю та Індії) рамкового документа про наміри свідчить про подальше продовження спільної роботи країнами світу з прийняття єдиного документа з регулювання клімату,

в якому будуть обумовлені всі заходи, які контролюють антропогенні емісії парникових газів.

Виділення вуглекислого газу вносить свою лепту в парниковий ефект, в результаті чого підвищення температури на планеті впливає на життя людей, рослин і тварин. У 2006 році обсяги викидів вуглекислого газу продовжили зростати, досягнувши 29 млрд. метричних тонн, що на третину вище рівня 1990 року [4, с.41]. Обсяг викидів на душу населення як і раніше найбільш високий в розвинених країнах - в 4 рази вище в порівнянні з країнами, що розвиваються (близько 12 метричних тонн CO<sub>2</sub> на людину в рік - проти 3 в країнах, що розвиваються). При цьому, викиди на одиницю результатів господарської діяльності в розвинених скоротилися більш ніж на 24%, в регіонах, що розвиваються на 8%. Подальше зростання викидів вуглекислого газу свідчить про те, що боротьба зі зміною клімату буде залишатися в списку пріоритетних завдань світової спільноти і надалі.

Аналіз виконання прийнятих домовленостей, пов'язаних зі скороченням масштабів втрати біологічного різноманіття, виявив наступне. У 2008 році лише 12% поверхні Землі перебували під тією чи іншою формою захисту. В абсолютних цифрах це складає близько 18 млн. км<sup>2</sup> земель і понад 3 млн. км<sup>2</sup> територіальних вод (тобто морських територій, що знаходяться під національною юрисдикцією окремих країн). Оскільки територіальні води являють собою лише малу частину площі світового океану, це означає, що під захистом знаходиться менше 1%. Експерти ООН зазначають, що навіть при наявності захисту, такі території можуть знаходитися під поганим управлінням і відчувати безперервну загрозу у вигляді екологічного забруднення, зміни клімату, безвідповідального туризму, розвитку інфраструктури та зростаючого попиту на земельні і водні ресурси [4, с.43-44 ].

Загрозливим є і тривале зростання кількості видів, що знаходяться на межі зникнення, особливо в країнах, що розвиваються. Для ефективного збереження біологічного різноманіття, як всередині, так і за межами захищених територій, необхідні стабільні інвестиції.

Ключовим фактором нейтралізації викидів парникових газів могло б стати скорочення вирубки лісів, що становить близько 13 млн. км<sup>2</sup>. Вирубка лісів частково (приблизно на 56%) компенсується за рахунок проведення робіт з відновлення ландшафту і природного розширення площі лісів, висадки лісових саджанців. Подібні роботи допомагають пом'якшити процеси зміни клімату.

Процеси зміни клімату поступово позначаються на морських і прісноводних екосистемах. Ці зміни впливають на сезонність ряду біологічних процесів, тим самим порушуючи цілісність харчових мереж цих екосистем. А це, в свою чергу, має непередбачувані наслідки для запасів риби. Частка виснажених, активно або надмірно експлуатованих, а також відновлюються видів риб зросла з 70 відсотків у 1995 році до 80 відсотків у 2006 році [4, с.44]

До серйозних загроз, з якими людство зіткнеться в найближчі роки, відноситься і глобальний водна криза. У деяких регіонах світу водні ресурси зазнають величезне навантаження. Відбір води найбільш інтенсивний в посушливих і напівпосушливих районах, де вода здебільшого використовується для іригації, і найменш інтенсивний в тропічних країнах. У країнах Північної Африки щорічно використовується в середньому 78% поновлюваних водних ресурсів, в країнах Західної Азії - майже половина цих ресурсів, в той час як в країнах Латинської Америки щорічно споживається лише 2% наявних відновлюваних водних ресурсів. Коли ця частка досягне 60% в світі, людство зіткнеться з проблемою фізичної нестачі води, доступності питної води, яка характеризується значною деградацією навколишнього середовища, зниженням рівня ґрунтових вод і штучним розподілом води з



закріпленням переваг одних груп людей над іншими, відзначають експерти ООН [4, с.44-45].

Чиста вода, поліпшені санітарно-технічні засоби, довготривале житло і достатня житлова площа - відносяться до базисних показників, що визначають якість життя. Як було зазначено вище, в відповідність до завдань Декларації тисячоліття, до 2020 року планується забезпечити істотне поліпшення умов життя як мінімум для 100 млн. мешканців.

В рамках останньої Міжнародної екологічної конференції ООН зі сталого розвитку 2012 року традиційно було поставлено на обговорення ряд ключових проблем, що стосуються екологізації й екологічної безпеки. Помітне місце серед них зайняли нові підходи до інвестицій і державної політики, в рамках яких мова йшла не тільки про модернізацію способів виробництва товарів і послуг, але і про становлення «соціальної відповідальності», тобто принципово новому способі життя. Енергетична політика, в даному контексті, набуває значення не тільки з точки зору забезпечення промисловості, але і для суспільства, в якості забезпечення рівного доступу до джерел енергії та збереження здоров'я людей.

Результативність останньої зустрічі з глобальних екологічних питань була оцінена фахівцями неоднозначно. З одного боку до явних позитивних зрушень слід віднести задекларовані в підсумковому документі Конференції ООН «Майбутнє, якого ми хочемо» нові положення. Зокрема положення по «зеленій» економіці, яка може бути використана як інструмент для досягнення сталого розвитку; нові розроблені індикатори оцінки сталого розвитку; стратегії сталого розвитку фінансової сфери; прийнятні основи для сталого споживання і виробництва.

З іншого, країнам не вдалося прийняти рішення щодо захисту біорізноманіття в міжнародних водах, а також не вдалося істотно просунутися в питанні скасування державних субсидій на викопне паливо (що дало б можливість розвинути економіку і скоротити викиди CO<sub>2</sub>). Такі субсидії сприяють зниженню цін на енергоносії на світовому ринку і зростанню споживання вуглеводневого палива, збільшуючи екологічне навантаження і ускладнюючи умови конкуренції для нетрадиційної енергетики. У підсумковій Доповіді конференції називалася загальна сума прямих субсидій в 2009 р на викопне паливо в 37 досліджених країнах - 312 млрд. дол. США; за даними ОЕСР в 24 країнах-членах організації аналогічні субсидії оцінювалися в 2009 р в 60 млрд. (наприклад, в Канаді виявлено 17 федеральних програм вартістю 1,4 млрд., у Норвегії 9 програм на 6 млрд. дол, в США - 5 млрд. дол.), в Росії в 2010 р - 8,1 млрд. дол. [5].

Поряд з тим, слід також відзначити активізацію бізнес структур, які взяли на себе зобов'язання щодо реалізації конкретних проектів в сфері сталого розвитку. Так, загальна кількість проектів і зобов'язань бізнесу, громадських організацій та університетів становить 700, причому вартість 13-ти найбільших з них оцінюється в 513 млрд. Дол. США.

Так, 50 млрд. дол. США зобов'язуються надати бізнесмени та інвестори на фінансування ініціативи "Стійка енергетика для всіх", яку підтримали близько 100 компаній і організацій. Програма ставить завдання до 2030 року на 40% знизити інтенсивність світового енергоспоживання, до 30% збільшити частку відновлюваних джерел енергії, а також забезпечити загальний доступ до сучасних енергетичних ресурсів. На сьогоднішній день кожен п'ятий житель планети все ще не має доступу до сучасних джерел енергії, а три мільярди осіб користуються деревиною та вугіллям для приготування їжі та обігріву житла [6].

Світовий банк, Європейський банк реконструкції і розвитку, Азіатський банк розвитку та п'ять інших банків запланували протягом 10 років виділити 175 млрд. дол.

США на створення транспортних систем в країнах, що розвиваються. Це повинно привести до зменшення викидів парникових газів, найбільш швидкозростаючим джерелом яких є на сьогодні транспортний сектор. Перевантаженість, забруднення повітря, дорожньо-транспортні пригоди, зміна клімату може коштувати 5-10% від ВВП в рік. Крім того, цей проект повинен полегшити життя найменш забезпеченої частини міських жителів, в тому числі 1 млрд. Людей, які переїдуть жити в міста в найближчі 20 років [6]. Інвестиції будуть спрямовані в Азію, Латинську Америку і Африку, де в найближчі роки очікується стрімка урбанізація.

Необхідність екологізації українського виробництва є більш ніж очевидною. Забруднення навколишнього середовища призводить до неможливості проживання в окремих регіонах, збільшенню частки хворих та показників смертності. В Україні щорічно скидається велика кількість забруднюючих речовин (рис. 1) [7], більшість з яких є результатом діяльності застарілих промислових технологій, неефективного виробництва енергії та нераціонального природокористування в цілому.

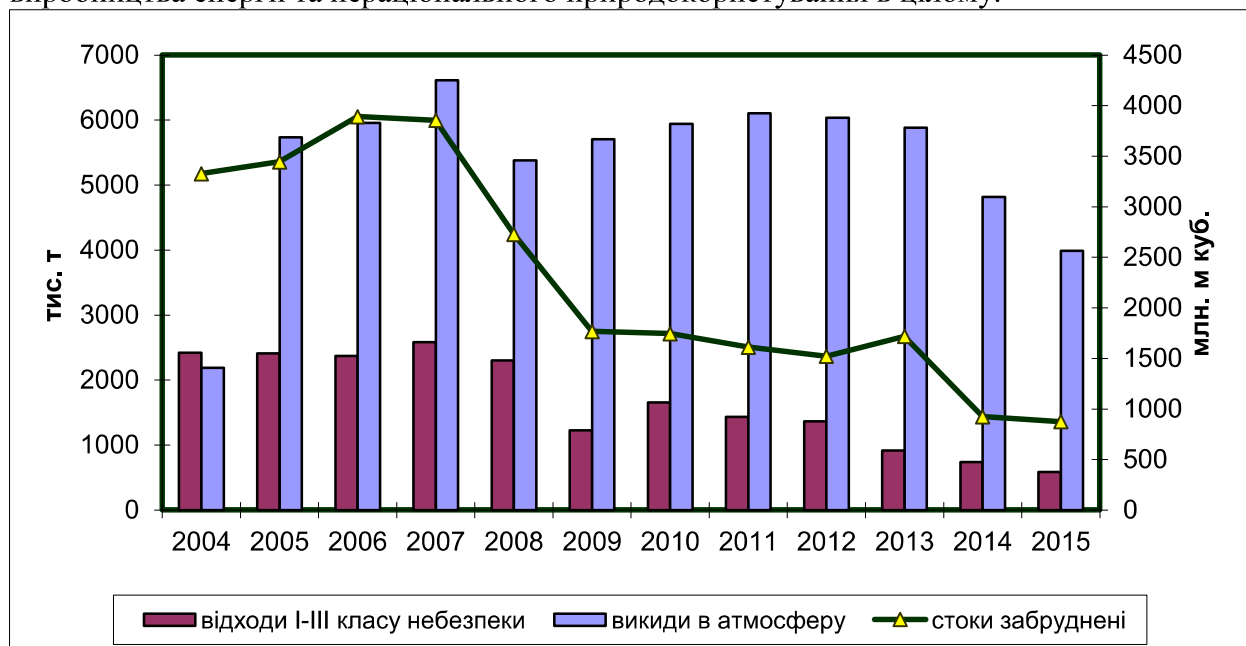


Рис. 1. Динаміка забруднення навколишнього середовища України за 2004-2015 рр.

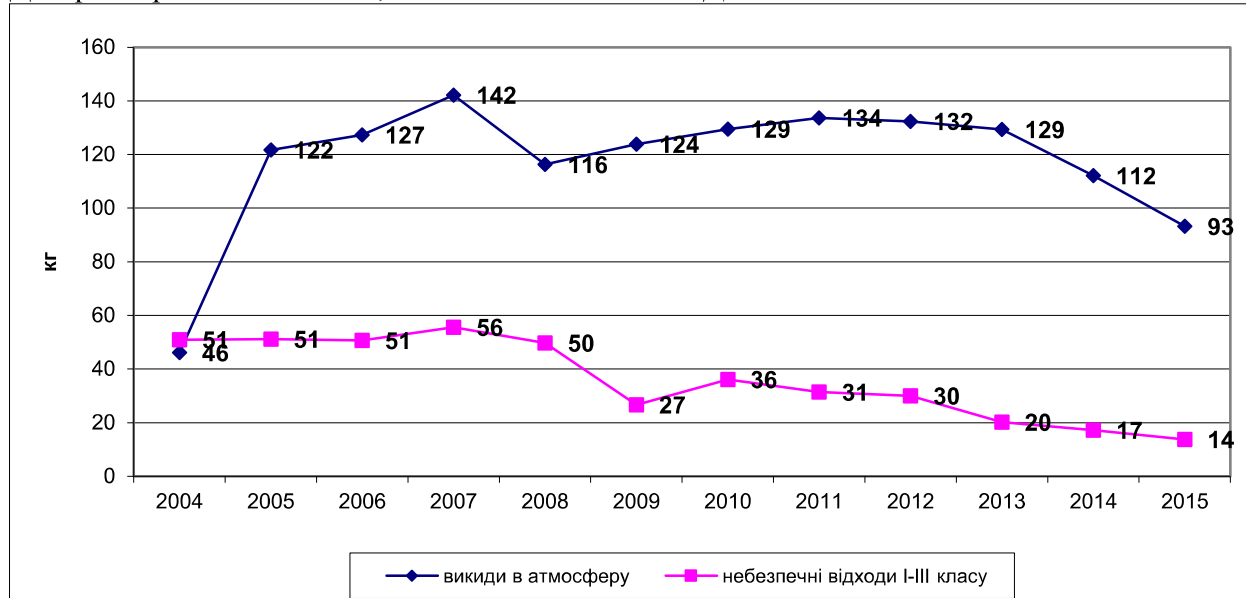
За даними Державного комітету статистики, в 2015-му вітчизняні підприємства викинули в атмосферу близько 4 млн. тонн забруднюючих речовин (рис. 2) [7]: по 93 кг на кожного українця (за даними Євростату, в Євросоюзі цей показник становить близько 50 кг). Третина всього обсягу потрапила в повітря з заводів Донецької, Дніпропетровської і Запорізької областей. Ще близько 2,5 млн. тонн шкідливих речовин - на рахунок автомобілів.

За даними Світового банку, в середньому в світі на кубічний кілометр чистої прісної води доводиться 2,4 тонни забрудненої води. В Україні - 5,5 тонни [8].

Найбрудніші річки течуть на південному сході нашої країни. За відомостями Гідрометеорологічної обсерваторії, це Кальміус в районі Донецька, Кальчик в районі Маріуполя, Булавін в районі Єнакієвого і Сіверський Донець протягом Донецької і Луганської областей.

Найбільше в цих водоймах сполук азоту, концентрація якого часто перевищує максимально допустимі норми в 20-40 разів. Ці речовини викликають захворювання шлунково-кишкового тракту, надають неприємний присмак і запах воді, а також сприяють зростанню водоростей.

За підрахунками Міністерства екології та природних ресурсів, всього в Україні близько 312,3 млн. тонн відходів. З них більшу частину становлять промислові відходи, у складі яких близько 583 тис. тонн високотоксичних [7]. Весь промислове сміття звалено на більш ніж 700 полігонах, причому близько 500 з них не відповідають екологічним та санітарним нормам. Такими є, наприклад, всі звалища в Дніпропетровській області, а також більшість їх в Донецькій та Вінницькій областях.



**Рис. 2. Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин на душу населення в Україні за 2004-2015 рр.**

Отже, необхідність активізації процесів екологізації є першочерговим завданням уряду країни, вирішити яке можливо лише за умови формування ефективного та дієвого механізму природокористування. Міжрегіональне співробітництво в цьому питанні надасть можливість: по-перше вдосконалити нормативно-правову базу; по-друге розробити систему платежів за забруднення навколишнього середовища, яка б стимулювала природокористувачів до природоохоронної діяльності. Так, наприклад Австралія «засохла» б від нестачі питної води. Жаркий клімат, швидке зростання населення, стрімкий розвиток міських комунікацій поставили п'ятий континент на межу екологічної катастрофи. Тому в кінці 1980-х років більшість штатів Австралійського союзу прийняли закони, які передбачають добове нарахування штрафів за забруднення навколишнього середовища. Наприклад, в австралійській Вірджинії за кожен добу наднормативних викидів шкідливих речовин в повітря або несанкціонованого скидання стічних вод з порушників стали брати від восьми до 20 тис. доларів.

Одну з найбільших у світовій історії і найбільшу в історії США компенсацію за екологічні збитки в 2010 році виплатила компанія General Motors - 773 млн. доларів. Але в Україні діють зовсім інші розцінки. Особі, що забруднюють повітря або воду, або відповідального за забруднення навколишнього середовища загрожує штраф від 136 гривень до 3,4 тис. гривень [8]. Якщо в результаті їх дій постраждали люди і тварини, настає кримінальна відповідальність - до п'яти років позбавлення волі.

Тому ми вважаємо за необхідне, спираючись на існуючу статистичну базу, розширити можливість оцінки техногенного впливу промислового виробництва на природне середовище не тільки через загальний обсяг забруднення, а використовуючи показники забруднення у розрахунку на одиницю обсягу реалізованої промислової продукції окремих природокористувачів. Це дасть можливість не тільки робити прогностичні оцінки екологічного

стану довкілля залежно від економічного розвитку, а й регулювати його рівень за рахунок екологічних заходів.

Ще одним важливим напрямком екологізації міжрегіональних відносин є реалізація природоохоронних заходів в сфері торгівлі. Вони можуть бути реалізовані в різних формах: екологічні податки, екологічні субсидії, екологічні технічні стандарти, заборони на торгівлю і карантини, екологічне маркування.

У даному контексті привертає увагу використання наведених заходів у економічно розвинутих країнах. Так, наприклад, в Німеччині, Франції, Великобританії, Нідерландах введено оподаткування усіх шкідливих виробництв. Іноді розмір екологічних витрат підприємств забрудників сягає 50% [9]. В Німеччині широкого розвитку отримала реалізація квот на забруднення, система екологічних податків і зборів, що ґрунтується на принципі ціни за користування довкіллям: спеціальний податок на фінансування довкілля; податок на захист довкілля; платежі за забруднення довкілля; збори на продукти, товари і сировину. У Фінляндії згідно законодавства оподатковуються викопні палива за винятком автомобільних. У Норвегії так звані «вуглецеві податки» обкладаються використання мінерального палива як в побутових, так і в промислових цілях; кам'яного вугілля; бензину; дизельного палива; нафти й газу, що видобуваються на морських платформах. У Данії застосовуються податок на споживання енергії (окрім природного газу і бензину) і податки на викиди. У США також застосовується спеціальний екологічний податок [9].

Важливе значення в цьому зв'язку має також функціонування еколого економічних регіонів або зон стійкого розвитку. Більшість з них розташована в розвинутих країнах на унікальних, екологічно значимих територіях (гірські території, території зі сприятливим кліматом, рекреаційними можливостями). Йдеться про території, на яких здійснюється експериментальна апробація нового господарського механізму раціонального природокористування і безпечного збалансованого стійкого розвитку. Важливою відмінністю таких територій від інших видів спеціальних економічних зон є характер здійснюваної тут підприємницької діяльності, оскільки вони спеціалізуються на таких видах людської активності, які не руйнують і не забруднюють природне середовище.

Отже, сьогодні немає жодної країни світу, яку не торкнулися б проблеми екологізації та забезпечення екологічної безпеки. Для їх вирішення необхідно розвиток співпраці у вигляді міжрегіонального та глобального партнерства, спрямованого на створення міжнародної еколого-економічної системи, яка сприятиме економічному зростанню і постійного розвитку в усіх країнах.

В даному контексті актуальним є позначення термінів екологізації та еколого-економічної безпеки. Так, під екологізацією виробництва слід розуміти врегульовану діяльність з впровадження у суспільне виробництво, з урахуванням об'єктивно існуючих законів природи, економічних, технічних, управлінських, організаційно-господарських та інших заходів, спрямованих на забезпечення раціонального використання природних ресурсів й охорони навколишнього середовища в інтересах держави і суспільства. При цьому в соціально-економічному плані екологізація повинна спиратися на перехід до природозберігаючих методів господарювання, а в технічному – на екологізацію технологій виробництва і природокористування для запобігання негативного впливу виробничих процесів на природне середовище.

Щодо еколого-економічної безпеки, то її сутність повинна визначатися здатністю забезпечити баланс інтересів економіки і навколишнього середовища на макро, мікро і мезо рівнях, акцентуючи увагу на тому, що екологічна безпека характеризує ступінь захищеності природного комплексу і його компонентів від можливих екологічних уражень, а економічна - передбачає такий стан економіки, при якому зберігається стійкість до зовнішніх і внутрішніх загроз, можливість розширеного відтворення і задоволення потреб людини, суспільства і держави.



**Список використаної літератури**

1. Sustainable Development Strategy (April, 1997) [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.ec.gc.ca>
2. Конференция ООН по окружающей среде и развитию. – 1992 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://tshprb.rf/data/documents/unrio92.pdf> ; Konferentsiya OON po okruzhayushchey srede i razvitiyu. – 1992 g. [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa : <http://tshprb.rf/data/documents/unrio92.pdf>
3. Будыко М. И. Антропогенные изменения климата / М. И. Будыко. – Ленинград : Гидрометеиздат, 1987. – 406 с. ; Budyko M. I. Antropogennye izmeneniya klimata / M. I. Budyko. – Leningrad : Gidrometeoizdat, 1987. – 406 s.
4. Доклад об осуществлении целей в области развития, сформулированных в Декларации тысячелетия за 2009 год [Электронный ресурс] / Организация Объединенных Наций. – Режим доступа : [http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2009/MDG\\_Report\\_2009\\_R\\_u.pdf](http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2009/MDG_Report_2009_R_u.pdf) ; Доклад об осуществлении целей в области развития, сформулированных в Декларации тысячелетия за 2009 год [Электронный ресурс] / Организация Объединенных Наций. – Режим доступа : [http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2009/MDG\\_Report\\_2009\\_R\\_u.pdf](http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2009/MDG_Report_2009_R_u.pdf)
5. От переходного периода к трансформации: устойчивое и всеобъемлющее развитие в Европе и Центральной Азии (Доклад ООН). – Нью-Йорк (США); Женева (Швейцария); Москва (Россия) : ЕЭК ООН и др., 2012. +156 с. / Г. Є. Кудинова, А. Г. Розенберг, Г. С. Розенберг, В. С. Юрина // Известия Самарского научного центра Российской академии наук. - 2012. - Т. 14, № 5. – С. 294-299 ; Ot perekhodnogo perioda k transformatsii: ustoichivoe i vseobemlyushchee razvitie v Yevrope i Tsentralnoy Azii (Doklad OON). – Nyu-York (SShA); Zheneva (Shveytsariya); Moskva (Rossiya) : YeEK OON i dr., 2012. +156 s. / G. Є. Kudinova, A. G. Rozenberg, G. S. Rozenberg, V. S. Yurina // Izvestiya Samarskogo nauchnogo tsentra Rossiyskoy akademii nauk. - 2012. - Т. 14, № 5. – С. 294-299
6. Итоги Рио+20: \$ 513 млрд. выделит бизнес под 13 крупнейших обязательств [Электронный ресурс] // Финансовая защита. Новости экономики и бизнеса. – Режим доступа : <http://finzah.com.ua/100/news2148> ; Itogi Rio+20: \$ 513 mlrd. vydelit biznes pod 13 krupneyshikh obyazatelstv [Elektronnyy resurs] // Finansovaya zashchita. Novosti ekonomiki i biznesa. – Rezhim dostupa : <http://finzah.com.ua/100/news2148>
7. Навколишнє середовище [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua> ; Navkolyshnie seredovyshe [Elektronnyi resurs] // Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. – Rezhym dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Где жить нельзя. Путеводитель украинского stalkera [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://argumentua.com/stati/gde-zhit-nelzya-putevoditel-ukrainskogo-stalkera> ; Gde zhit nelzya. Putevoditel ukrainskogo stalkera [Yelektronniy resurs]. – Rezhim dostupu : <http://argumentua.com/stati/gde-zhit-nelzya-putevoditel-ukrainskogo-stalkera>
9. Цибуляк А. Г. Сучасні тенденції розвитку екологізації світової торгівлі / А. Г. Цибуляк // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2015 . – Вип. 124(1). - С. 134-140 ; Tsybuliak A. H. Suchasni tendentsii rozvytku ekolohizatsii svitovoi torhivli / A. H. Tsybuliak // Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn. - 2015 . – Vyp. 124(1). - S. 134-140
10. Кравець Н. В. Щодо поняття та змісту принципу екологізації аграрного виробництва як принципу аграрного права / Н. В. Кравець // Науковий вісник

Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція. – 2013. - № 6-1, Т. 2. – С. 127-130 ; Kravets N. V. Shchodo poniattia ta zmistu pryntsyphu ekolohizatsii ahrarnoho vyrobnytstva yak pryntsyphu ahrarnoho prava / N. V. Kravets // Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser. : Yurysprudentsiia. – 2013. - № 6-1, Т. 2. – S. 127-130

11. Гетьман А. П. Правовое обеспечение экологизации общественного производства // А. П. Гетьман // Проблемы правоведения : респ. межвед. науч. сб.– Киев. : Выща школа, 1989. – Вип. 50. - С. 75-79 ; Getman A. P. Pravovoe obespechenie ekologizatsii obshchestvennogo proizvodstva // A. P. Getman // Problemy pravovedeniya : resp. mezhved. nach. sb.– Kiev. : Vyshcha shkola, 1989. – Vip. 50. - S. 75-79

12. Настіна О. І. До проблеми екологізації аграрного права / О. І. Настіна // Аграрне право як галузь права, юридична наука і навчальна дисципліна : матер. Всеукр. круглого столу, м. Київ, 25 трав.2012 р. / за заг. ред. В. М. Єрмоленка, В. І. Курила, В. І. Семчика. – Київ : Вид. центр НУБіП України, 2012. – С. 108-111 ; Nastina O. I. Do problemy ekolohizatsii ahrarnoho prava / O. I. Nastina // Ahrarne pravo yak haluz prava, yurydychna nauka i navchalna dystsyplina : mater. Vseukr. kruhloho stolu, m. Kyiv, 25 trav.2012 r. / za zah. red. V. M. Yermolenka, V. I. Kuryla, V. I. Semchyka. – Kyiv : Vyd. tsentr NUBiP Ukrainy, 2012. – S. 108-111.

Стаття надійшла до редакції 05.10. 2016.

**G. Chernichenko, H. Mityushkina**

#### **THEORY AND PRACTICE GREENING INTERREGIONAL COOPERATION**

*The article discusses the development of international relations in the field of greening and environmental protection. The necessity of improving the economic mechanism of environmental management in Ukraine based on the benefits of regional cooperation and relevant experience progressive greening of the world.*

*Found that the main areas of international cooperation, which form a system of international environmental safety are: health and welfare of the population; protection of soils and water, combating desertification; education, training and information support of nature conservation; protection of the oceans; protection of vegetation, wildlife and genetic resources; the problem of energy resources and energy efficiency.*

*The necessity of activation of Ukrainian production greening due to excessive pollution, which leads to the impossibility of living in certain regions, increase the proportion of patients and mortality in the country. Inter-regional cooperation in this area will enable: firstly to improve the regulatory framework; and secondly to develop an effective system of payments for environmental pollution, which would stimulate the natural users to environmental protection.*

*Theoretical background were developed and given the definition of greening production, which includes suggested activities to understand the regulated introduction of social production, in view of objective laws of nature, economic, technical, managerial, organizational, economic and other measures to ensure the sustainable use of natural resources and environmental protection in the interest of the state and society. In the socio-economically greening should be based on the transition to environmentally methods of management, and maintenance - for ecologization of production technologies and environmental management to prevent the negative effects of production processes on the environment.*

**Keywords:** *greening, interregional and international cooperation, global environmental problems antropotekhnika*